

образования человека следует рассматривать как самообразование, совершающееся в свободной субъектной деятельности человека. “Образование, – подчеркивает ученый, – по существу своему есть собственно самообразование, т. е. совершается свободно, посредством участия собственного духа образовываемого человека” [1, с. 143].

В нашей статье рассмотрены лишь некоторые аспекты концепции образованности выдающегося отечественного ученого Петра Григорьевича Редкина. Мощный эвристический потенциал его гуманистической психолого-педагогической системы является хорошим подспорьем в поиске продуктивных путей совершенствования современного образовательного пространства.

Список использованных источников

1. Редкин П.Г. Что такое воспитание // Журнал для воспитания. – 1857. – № 2. – С. 137-154.
2. Редкин П.Г. Что такое воспитание? // Демков М.И. Русская педагогика в ее главнейших представителях. – М., 1898. – С. 209-218.

In the paper first the conceptual approach of the outstanding domestic scientist P.G. Redkin to the problem of education is analyzed.

Keywords: education, concept of education, domestic scientific heritage.

Отримано: 28.02.2011

УДК 159.98:378.147

Г.М.Ковальчук

Функції та завдання ведучого професійно-психологічних тренінгів для підготовки фахівців по веденню переговорів з терористами

У статті розкриваються актуальні проблеми особливостей проведення тренінгів з підготовки фахівців по веденню переговорів з терористами, зокрема специфічні функції та завдання ведучого тренінгів. Акцентується увага на взаємодії ведучого тренінгу з його учасниками, спрямованій на удосконалення наявних комунікативних якостей та розвиток нових, необхідних для успішного ведення перемовин,
© Г.М.Ковальчук

відпрацювання різноманітних ефективних прийомів переговорної діяльності. Визначаються завдання професійно-психологічних тренінгів для парламентарів.

Ключові слова: професійно-психологічний тренінг, парламентар, переговори з терористами, ведучий тренінгу, функції ведучого, комунікативні навички, вміння, ефективність тренінгу, психотехнічні вправи.

В статье раскрыты актуальные проблемы особенностей проведения тренингов по подготовке специалистов к ведению переговоров с террористами, в частности, специфические функции и задания ведущего тренингов. Акцентируется внимание на взаимодействии ведущего тренинга с его участникам, направленном на совершенствование имеющихся коммуникативных свойств и развитие новых, необходимых для успешного ведения переговоров, отработки различных приемов переговорной деятельности. Определяются задания профессионально-психологических тренингов для переговорщиков.

Ключевые слова: профессионально-психологический тренинг, парламентар, переговоры с террористами, ведущий тренинга, функции ведущего, коммуникативные навыки, умения, эффективность тренинга, психотехнические упражнения.

Постановка проблеми. Високий рівень підготовки фахівця по веденню переговорів з терористами є одним з найважливіших факторів, які визначають успішний результат переговорів під час проведення антитерористичної операції. Парламентар повинен володіти комплексом знань, вмінь та навичок, отриманих ним у процесі підготовки до діяльності, які забезпечать ефективне ведення переговорів. Практика показує, що для закріплення отриманих у процесі підготовки знань та відпрацювання вмінь і навичок необхідно використовувати інноваційні психолого-педагогічні технології, серед яких чільне місце займає проведення занять у формі професійно-психологічного тренінгу. Тренінгові методи можуть використовуватися для покращення комунікативних здібностей парламентаря, вдосконалення його інтелектуальних можливостей, вольових характеристик, виявлення та вирішення особистісних, професійних та організаційних проблем. У процесі тренінгів відбувається рефлексія отриманих парламентарем знань, їх сприйняття через власний досвід.

Ефективність тренінгу визначається високим рівнем його організації, яка багато в чому залежить від людини, яка проводить тренінг, ведучого. Оскільки тренінг в освітній діяльності почав застосовуватися відносно недавно та за своїм змістом і формою відрізняється від інших більш традиційних форм навчання, відповідно відрізнятиметься і підхід викладача, який виступає в

ролі ведучого тренінгу. Отже, визначення функцій ведучого професійно-психологічних тренінгів для підготовки парламентарів є актуальною проблемою в аспекті забезпечення переговорної діяльності.

Виникнення, наукове дослідження та практичне розроблення психологічного тренінгу пов'язані з такими науковими психологічними школами, як психоаналіз, біхевіоризм, гештальт-психологія, гуманістична психологія та інші.

У різних галузях вітчизняної психології вже накопичений певний досвід теоретичних досліджень і практичних розробок, присвячених соціально-психологічному тренінгу, які належать таким вченим, як І.В.Вачков, Г.А.Ковальов, С.І.Макшанов, Л.А.Петровська, С.В.Петрушин, Ю.М.Сидоренко, Є.В.Швалб, Т.С.Яценко та ін.

Перші методичні розробки, що стосуються використання соціально-психологічних тренінгів у системі службової підготовки правоохоронців були запроваджені у практику російськими фахівцями, зокрема О.М. Столяренком. В Україні тренінгові програми та елементи тренінгу використовуються в навчальних закладах СБУ та МВС для підготовки фахівців з метою розвитку окремих психічних функцій: професійного сприймання, уваги, пам'яті та їх комплексного розвитку, наприклад, формування професійної спостережливості, комунікативної компетентності тощо.

В контексті використання тренінгових технологій для підготовки працівників правоохоронних органів визначні дослідження здійснені О.П. Кондауровою, В.О.Лефтеровим, Л.І.Мороз, С.І. Яковенком. Особливо ефективним є використання психологічних тренінгів для підготовки фахівців до переговорів з правопорушниками, цьому питанню приділили увагу у своїх роботах О.С.Возженнікова, Є.А.Іванов, В.М.Форноляк.

Незважаючи на зростаючий науковий та практичний інтерес до використання в процесі підготовки парламентарів психологічних тренінгів досліджень за цією тематикою недостатньо, зовсім мало уваги приділяється питанню ведучого тренінгів, зокрема професійно-психологічних тренінгів, які використовуються у процесі підготовки фахівців до ведення переговорів з терористами.

Мета статті – проаналізувати існуючі підходи до визначення тренінгів, а також виділити специфічні функції та завдання ведучого під час проведення ним професійно-психологічних тренінгів у процесі підготовки парламентарів до ведення переговорів з терористами.

Результати теоретичного аналізу проблеми. Тренінгові технології давно використовуються для підготовки парламентарів в США та країнах Європи. Наприклад, вони є невід’ємною частиною курсу підготовки співробітників підрозділу кризових переговорів (CNU) ФБР США, який проходить в Академії ФБР. Соціально-психологічні тренінги, під час яких моделюються конкретні ситуації переговорів з правопорушниками, закріплюються навички психологічної боротьби та психологічного впливу на злочинців з метою схилення їх до відмови від протиправної діяльності, стали основою підготовки парламентарів для органів ФСБ та МВС Росії. Тренінги представляють собою систему занять, спрямованих на оволодіння основами психології переговорної діяльності, підвищення комунікативної компетентності, стійкості особового складу до психологічного стресу.

Підходи в сучасній науці, сформовані такими вченими як І.О.Дубова, О.М.Морозов, В.М.Форноляк, дозволяють визначити підготовку парламентарів до ведення переговорів з терористами як організований і систематичний процес навчання, спрямований на формування та розвиток у перших системи спеціальних знань, умінь, навичок, професійно важливих психологічних якостей, необхідних для ефективного ведення переговорів з терористами. Враховуючи екстремальні умови діяльності та специфічні завдання, що покладаються на парламентаря в ході ведення переговорів в антитерористичних операціях, і визначають сутність спеціальної підготовки парламентарів, доцільно говорити, що основною формою необхідних занять повинен бути професійно-психологічний тренінг.

До трактування поняття “тренінг” у сучасній науці є різні підходи. Вперше поняття “соціально — психологічний тренінг” ввів у вжиток В. Форверг. Одна з перших вітчизняних дослідників цієї проблеми Л.А.Петровська розглядає соціально-психологічний тренінг як засіб впливу, спрямований на розвиток знань, соціальних установок вмінь і досвіду в галузі міжособистісного спілкування [1]. Г.А.Ковальов відносить соціально-психологічний тренінг до методів активного соціально-психологічного навчання як комплексного соціально-дидактичного напрямку [2].

С.І. Макшанов розглядає тренінг як багатофункціональний метод навмисних змін психологічних феноменів людини, групи та організації з метою гармонізації професійного та особистісного буття людини [3, с. 58].

В. О. Лефтеров визначає тренінг як інтегровану універсальну систему цілеспрямованого психологічного тренування людини відповідно до потреб та цілей її особистості й діяльності [4, с. 128].

І.В. Вачков вважає тренінг методом психологічної роботи, спрямованої на опанування учасниками нової для них діяльності. Науковець виділяє три групи вмінь, які повинні формуватися в процесі проведення тренінгу:

- технологічні – здатність використовувати знання і навички в певній ситуації;
- стратегічні – використовувати адекватні до ситуації стратегії діяльності (з наявних в уявленнях);
- диспозиційні – здатність займати визначену диспозицію стосовно ситуації (на основі системи суб'єктивних ставлень).

І.В. Вачков зазначає, що сформувавши ці типи вмінь можна лише спираючись на принцип еквівалентності тренінгів реальній діяльності учасників тренінгу [5].

Ґрунтовні розробки теоретичних і прикладних засад тренінгів професійно-психологічного спрямування правоохоронців як технології, що забезпечує професіогенез й професійно доцільні зміни особистості учасників тренінгу та їх поведінки провела Л.І. Мороз. Вчена запропонувала поняття професійно-психологічного тренінгу, як навчально-розвивальної технології, метою якої є формування професійних знань та умінь, становлення особистості як суб'єкта професійної діяльності. Цей вид тренінгу об'єднує в собі особливості функціональних тренінгів, мета яких – доведення до автоматизму професійно необхідних умінь і навичок; та психологічних тренінгів, за допомогою яких учасники вирішують власні актуальні психологічні проблеми [6].

Ефективність професійно-психологічного тренінгу тісно пов'язана з кваліфікацією ведучого, яка є необхідною передумовою втілення принципів моделювання професійної діяльності, що визначають поведінку і діяльність учасників тренінгу. Основу кваліфікації тренера складають концептуальна, контекстуальна, адаптивна, технічна, міжособистісна, комунікативна, інтеграційна та дидактична компетентності [6, с.21].

Особливість проведення професійно-психологічних тренінгів для парламентарів полягає в необхідності поєднання в особі ведучого двох груп знань і вмінь: професіонала у галузі ведення переговорів з терористами та фахівця, який володіє психолого-педагогічними знаннями, методикою проведення тренінгу. Ведучий тренінгу повинен володіти знаннями з педагогіки та психології, йому мають бути притаманні вміння встановлювати контакт, будувати конструктивні стосунки, як з окремою особою, так і групою загалом.

Крім того, особливої уваги вимагає поведінка ведучого. Він має бути людиною, котра допомагає учасникам здобувати знання,

створювати атмосферу сприятливу для навчання та дискусії, щоб учасники могли ставити запитання, адекватно усвідомлювати помилки і критично оцінювати інформацію, що подається. Звичайно, ведучий повинен уміти організувати заняття так, щоб учасники прагнули до навчання, відчували його допомогу в складних питаннях або в разі конфліктів між учасниками.

При організації та проведенні професійно-психологічних тренінгів для підготовки парламентарів ведучий має дотримуватися основних принципів тренінгів, що, в свою чергу, базуються на особливостях діяльності парламентаря. Основними принципами професійно-психологічних тренінгів для підготовки парламентарів є:

- комунікативна спрямованість – направленість на розвиток комунікативних навиків і вмінь;
- імітація реальності – максимальне відтворення реальності подій;
- стресовість – наявність елементів стресу;
- різноплановість – моделювання різноманітних ситуацій комунікацій з правопорушниками і типів переговорів;
- мотивування – використання ведучим засобів мотивування слухачів до навчально-тренінгової діяльності;
- об'єктивізація зворотного зв'язку – зворотний зв'язок з учасниками за допомогою відеотехніки;
- груповий характер роботи – можливість колективного обговорення, аналізу, прийняття рішень і взаємодії.

Зміна ролі викладача на роль ведучого тренінгу передбачає виконання ним нових функцій. По-перше, це інструкторська функція. Так перед початком тренінгу ведучий інструктує учасників щодо основних правил проведення та вимог тренінгу, норм взаємодії у тренінговій групі, мети та завдань тренінгового заняття. Ведучий дає інструкції щодо розробки планів, індивідуальних програми вдосконалення вмінь і навичок ведення переговорів з терористами різних категорій в антитерористичних операціях, розвитку професійно важливих якостей парламентаря. Слухачів інструктують давати в ході тренінгу об'єктивну оцінку кожної ситуації і приймати необхідні рішення чи вживати певні організаційні дії.

Ведучий повинен підібрати вдалий стиль інструктажу, який відповідає конкретному етапу проведення тренінгу та стилю роботи групи. Директивний стиль загалом є корисним лише на початку заняття, а в ході проведення тренінгу він повинен змінюватися на підтримуючий і підбадьорючий.

Другою функцією, яку повинен виконувати ведучий, є наставницька функція. Наставник повинен виступати носієм моделі

бажаної поведінки учасників групи, джерелом професійно важливої інформації, цінностей, норм поведінки. Наставник, як правило, задіяний в аналізі незрозумілих для групи питань та ситуацій, найчастіше це людина з великим досвідом та високим рівнем знань. Наставник може коментувати процеси, що проходять в групі, дії окремих учасників. Найбільш вдалий тренерський стиль наставника – надання порад, консультацій та рекомендацій з досвіду ведення переговорів. Теоретична інформація, що надається у вигляді коментарів, під час тренінгу сприймається учасниками набагато легше і з більшою увагою, ніж під час лекцій чи семінарських занять.

При підготовці до тренінгу та під час нього ведучий виконує організаторську функцію, яка полягає в тому, щоб вчасно організувати всі необхідні умови для проведення тренінгу. В процесі проведення тренінгу завданням ведучого є організація активного обговорення навчальних питань, згуртованості слухачів на занятті: забезпечення участі кожного слухача в усіх видах колективної творчої діяльності, можливості спробувати свої сили, випробувати різноманітні способи, стратегії та моделі ведення переговорів з різними категоріями терористів, допомоги в організації розвитку у слухачів продуктивної індивідуальної лінії поведінки з урахуванням психологічних особливостей терористів. Іншим важливим аспектом організаційної функції є створення ведучим передумов для мотивації учасників на активну участь в групі.

Виконання ведучим фасилітаторської функції сприяє перебігу процесу тренінгу та його полегшенню. Основна мета фасилітатора – допомогти групі почати працювати в команді, сприяти груповому аналізу та обговоренню, активній участі, самостійній роботі групи, запобігати виникненню конфліктів між членами групи. Для полегшення перебігу тренінгу ведучий повинен задавати відкриті та навідні питання, позитивно реагувати на будь-який сигнал групи, заохочувати індивідуальні вислови учасників, забезпечувати ясність в конфліктних та заплутаних дискусіях між членами групи, надавати необхідну інформацію, допомогти групі зробити висновки, сприяти прийняттю рішень, забезпечити органічне включення в структуру особистості слухачів та закріплення в їх свідомості нових, вироблених на попередніх стадіях досвіду стратегій, способів і прийомів ведення переговорів. Ведучий не повинен втручатися в групові процеси, нав'язуючи власну думку. Фасилітатор умисно втримується від активної участі, але постійно допомагає учасникам в процесі. Для фасилітатора найбільш вдалим є стиль підказок.

Упродовж тренінгу та наприкінці заняття ведучий виконує оцінювальну й коректуючу функції. В цьому випадку йому доцільно робити нотатки в ході тренінгу, використовувати засоби відеотех-

ніки для зворотного зв'язку, це допоможе при оцінюванні учасників тренінгу. Відеозаписи важливо підкріплювати інформацією про особливості поведінки учасника під час тренінгу та рекомендаціями щодо їх корекції. Зазначене спонукає учасника усвідомити свої помилки та вжити заходів для їх виправлення в подальшому. Оцінка дій учасників тренінгу та висловлення рекомендацій щодо їх корекції вимагає об'єктивності та делікатності. Слід пам'ятати, що оцінювання результатів навчання у свідомості слухачів завжди має негативне забарвлення.

Всі вищевказані функції відрізняються за ступенем активності і директивності. Вони повинні виконуватися у взаємозв'язку або поодиноці залежно від етапу проведення тренінгу і його завдань.

Під час організації тренінгів на основі моделювання переговорів з терористами корисним було залучати учасників до виконання завдань “по обидві сторони барикад”, як в ролі парламентаря, так і в ролі терориста. Виконання учасниками ролі терористів сприятиме більш глибокому усвідомленню ними мотивів та причин дій терористів, розвитку вміння поставити себе на місце правопорушника та прогнозуванню його поведінки. Водночас при такому підході під час обговорення ситуацій слухачі більш активно включаються в обстановку ведення переговорів і, використовуючи набуті знання, свій практичний досвід, намагатимуться приймати рішення, знаходити відповіді на запитання, що ставляться терористами.

Існують точки зору, згідно яких успіх роботи тренінгових груп визначається насамперед системою психотехнік, що застосовуються під час тренінгу ведучим. При цьому недостатня увага приділяється особистісним характеристикам ведучого.

В результаті спостережень за роботою груп парламентарів під час професійно-психологічних тренінгів, було виявлено, що розвиваючий ефект виникає в тренінговій групі при створенні ведучим конструктивної робочої атмосфери, довіри та взаємоповаги.

Можна виділити наступні особисті якості, необхідні для ведучого тренінгу:

- високий рівень інтелекту;
- досвідченість;
- відкритість до відмінної від власних поглядів думки, гнучкість і терпимість;
- толерантність;
- ентузіазм і оптимізм, віра у здібності учасників групи;
- врівноваженість;
- відповідальність;
- впевненість у собі, адекватна самооцінка.

Відповідно до умов професійно-психологічного тренінгу, ведучий може вибрати собі стиль поведінки, основними з яких є директивний, демократичний та потураючий. Директивний ведучий контролює хід занять, самостійно встановлює норми функціонування групи і приводить їх до виконання, дає вказівки та здійснює інтерпретації. Недирективний ведучий надає учасникам групи певну свободу дій, не нав'язує виконання норм. Найменш продуктивним стилем є потураючий, а найбільш плідним є демократичний стиль, адже ставлення до директивності, характерної для авторитарного стилю, як правило, негативне. Однак директивний стиль є корисним у випадках:

- коли задачі групи чітко структуровані;
- коли динаміка проведення тренінгу є досить високою, а учасники розгубилися;
- на початку роботи з групою новачків для подолання початкової скованості та тривожності і прискорення запуску групового процесу, після чого досвідчений ведучий поступово послаблює директивний стиль.

Завдання ведучого професійно-психологічних тренінгів визначається його функціями, а також завданнями самих професійно-психологічних тренінгів для підготовки парламентарів до ведення переговорів з терористами. Серед основних завдань тренінгів можна виділити такі:

1. Розвиток та удосконалення професійно важливих когнітивних якостей парламентаря: професійної спостережливості, уваги, пам'яті, мислення.

2. Формування та розвиток комунікативних умінь і навичок для швидкого та ефективного встановлення психологічного контакту з правопорушником, спрямованого психологічного впливу на нього шляхом використання спеціальних тактико-психологічних прийомів для зміни емоційного стану, ставлень та намірів терориста, розвиток вміння "активного слухання", навичок отримання необхідної інформації у процесі спілкування з правопорушником.

3. Формування та розвиток навичок здійснення експрес-діагностики особистих якостей терориста та оцінки психологічного стану правопорушника, виявлення мотивів його діяльності.

4. Формування та розвиток вміння прогнозувати можливі варіанти поведінки терориста, зміни його психічних станів.

5. Розвиток і вдосконалення навичок самодіагностики та оцінки власних психічних станів, вміння регулювання рівня власної емоційної напруги, самоконтролю, самообілізації і саморегуляції

в екстремальних ситуаціях, що виникають у межах професійної діяльності.

6. Формування умінь розробки стратегії та тактики ведення переговорів, варіантів вирішення службових завдань і прийняття рішень в умовах дефіциту часу та інформації.

8. Підвищення екстремальної готовності та стресостійкості парламентаря.

9. Формування навичок рефлексії. Рефлексивна позиція парламентаря найбільш чітко проявляється тоді, коли він робить предметом цілеспрямованого аналізу ті способи, прийоми і стратегії, які використовує під час психологічних тренінгів. Основою для розвитку у слухачів такої позиції стане формування в них рефлексивного ставлення до себе як до суб'єктів ведення переговорів в антитерористичних операціях.

Також встановлено, що основним завданням ведучого професійно-психологічного тренінгу є створення передумов та сприяння реалізації завдань тренінгу через ефективне виконання власних функцій. Професійно психологічний тренінг підготовки парламентарів – це не лише навчання новим знанням та вмінням, а творчий, переважно спрямований на вирішення інноваційних проблем процес, коли готові рішення відсутні і учасникам необхідно проявляти ініціативу, активність, винахідливість, вміти здійснювати продуктивну спільну діяльність. Завдання ведучого – розвивати ці якості у слухачів.

Одним із ключових завдань ведучого тренінгу є сприяння розширенню комунікативних можливостей парламентарів. Зокрема навчити слухачів веденню дискусії, в якій кожен повинен вміти уважно слухати співрозмовника, логічно і точно висловлювати свої думки, обґрунтовано відстоювати свою точку зору, використовувати необхідні аргументи, тактовно переконувати в оптимальності запропонованого рішення, але достатньо принципово спростовувати помилкову позицію чи неприпустиме рішення опонента тощо.

Увага ведучого тренінгу повинна приділятися технологічним аспектам тренінгової роботи: насамперед організаційним, методичним, психотехнічним та соціально-психологічним (груповій взаємодії та динаміці).

Оцінка ефективності тренінгу здійснюється за допомогою враження учасників тренінгу, анкетування, під час якого слухачі повинні оцінити актуальність занять, тривалість і форму, дидактичні матеріали і спосіб проведення занять, більш успішне виконання групою завдань під час наступних тренінгів, обсяг та точність відтворення засвоєного матеріалу за дидактичними тестами.

Л.І.Мороз пропонує оцінювати психотехнічні вправи, що використовуються у професійно-психологічних тренінгах за критеріями їх складності, надійності, валідності та корисності [6]. Дослідниця виділяє такі чинники ефективності професійно-психологічних тренінгів: наукова обґрунтованість, належне організаційно-методичне забезпечення занять; інформаційна насиченість; емоційна значущість; осмислене використання психотехнічних вправ та інших засобів впливу на тренінгові групи, які предметно наповнюють міжособистісне спілкування; систематичне оцінювання ефективності за допомогою методів дидактичної та психологічної діагностики, групової й експертної оцінки результатів виконання психотехнічних вправ, які моделюють компоненти практичної діяльності.

Висновки. Необхідною складовою частиною спеціальної підготовки парламентарів для ведення переговорів з терористами є професійно-психологічний тренінг, ефективність якого визначається, зокрема, підготовкою і роботою тренера, виконанням його функцій та завдань, визначених метою та змістом. Основні функції ведучого тренінгу: інструкторська, організаторська, наставницька, фасилітаторська, оцінювальна та коректуюча. Необхідною умовою високої кваліфікації ведучого тренінгу є як його теоретична і практична компетентність в галузі ведення переговорів з терористами, так і тренерська компетентність, що передбачає володіння ним психолого-педагогічними знаннями і методикою проведення тренінгу. В зв'язку з цим для підвищення тренерської майстерності доцільно забезпечити участь ведучих у програмах підготовки тренерів та розробку власних програм підготовки ведучих професійно-психологічних тренінгів в системі підготовки парламентарів до ведення переговорів з терористами.

Список використаних джерел

1. Петровская Л.А. Компетентность в общении. Социально-психологический тренинг/Л.А.Петровская. – М.: Изд-во МГУ, 1993. – 216 с.
2. Ковалев Г. А. Основные направления использования активного социального обучения в странах Запада/Г.А.Ковалев// Психологический журнал. – 1989. – № 1. Т.10. – С. 127-136.
3. Мокшанов С.И. Методическая подготовка специалистов в области тренинга: уч.пособ/С.И.Мокшанов. – СПб.: Институт тренинга, 2000. – 301 с.
4. Лефтеров В. О. Психологічні тренінгові технології в органах внутрішніх справ : монографія: у 2 т. / В. О. Лефтеров –

Донецьк: ДЮІ, 2007 – Т. І: Методологія психотренінгу та його використання у професійно-психологічному розвитку персоналу, задіяного в екстремальних видах діяльності. – 2007. – 247 с.

5. Вачков И.В. Психология тренинговой работы: содержательные, организационные и методические аспекты ведения тренинговой группы / И.В. Вачков. – М.: Эксмо, 2007. – 416 с.
6. Мороз Л.І. Теоретичні та прикладні засади професійно-психологічного тренінгу працівників органів внутрішніх справ України. Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора псих. наук: 19.00.06 / Людмила Іванівна Мороз. – К., 2008. – 37 с.

The article discovers actual problems of conduction of trainings for specialists on negotiations with terrorist, in particular, the specific functions and tasks of the trainer. Attention is focused on the interaction of trainer and participants, aimed to improve available communicative qualities and develop new ones, necessary for successful negotiations and practicing of different methods of negotiating. Tasks of professional-psychological trainings for negotiators are defined.

Keywords: professional-psychological training, negotiator, negotiations with terrorists, trainer, functions of trainer, communicative skills, abilities, efficiency of training, psychotechnical exercises.

Отримано: 04.03.2011

УДК 159.922.2

І.О.Корнієнко

Взаємозв'язок особистісних особливостей і стратегій копінг-поведінки в ситуаціях оцінювання

У статті розглядаються ситуативно-особистісні детермінанти вибору особистістю копінг-стратегій. Аналізуються залежності між особистісними особливостями студентів, а саме: самооцінкою, локусом контролю, саморегуляцією, тривожністю, мотивацією досягнення, нейротизмом і вибором стратегій опанування в період екзаменаційної сесії.

Ключові слова: ситуація, копінг-поведінка, опанування, самооцінка, локус контролю, саморегуляція, мотивація досягнення.